

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

דבר מלכות

קרח - ג' תמוז
העולם כבר מוכן לגאולה

שיחות קודש
מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן
מליובאוויטש

יוצא לאור על ידי מערכת
"אוצר החסידים"

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שבעים ושבע לבריאה
מאה וחמשה עשר שנה להולדת כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א

מוקדש להתגלותו המיידית לעיני בשר של
כ"ק אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח שליט"א
למטה מעשרה טפחים ומתוך חיים נצחיים
ויגאלנו ויוליכנו קוממיות לארצנו תיכף ומיד ממש

*

לזכות

החיילת ב"צבאות השם" דבורה לאה תחי'
לרגל הגיעה לגיל שתים עשרה שנה, היא עונת בת מצוה,
ביום הבהיר - כ"ח סיון, ה'תשע"ז
החייל ב"צבאות השם" שניאור זלמן הכהן שיחי'
ליום הולדתו השמיני, ביום ב' תמוז, ה'תשע"ז
החייל ב"צבאות השם" שלום דובער הכהן שיחי'
ליום הולדתו העשירי, ביום י"ג תמוז - חג הגאולה, ה'תשע"ז
ולזכות אחיהם ואחיותיהם חיילי "צבאות השם" שיחיו

*

נדפס ע"י הוריהם

הרה"ת ר' יחזקאל הכהן וזוגתו מרת נחמה עטא שיחיו
רייבארן

*

היי שותף בהפצת "דבר מלכות"

להשיג השיחות, להקדשות ולפרטים נוספים מל: 753-6844 (718)

הוכן לדפוס ע"י

יוסף יצחק הלוי בן אסתר שיינדל

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד

כתובתנו באינטרנט: <http://www.torah4blind.org>

להביא את 770 הביתה!

כל מי שהיה ב-770 אי פעם, זוכר בודאי את שלל

הקובצים והעלונים המחולקים בכל ליל שבת קודש

כעת ניתן להשיג את חלקם ברשת האינטרנט, אצלך בבית!

קבצים גרפיים וקבצי טקסט:

דבר מלכות: שיחות כ"ק אד"ש מה"מ מהשנים תנש"א-תשנ"ב.

יחי המלך: קונטרס שבועי, הכולל שיחות-קודש בעניני גאולה ומשיח.

המעשה הוא העיקר: לקט הוראות למעשה בפועל משיחות כ"ק אד"ש מה"מ (החל משנת תשמ"ח).

שיחת הגאולה: גיליון שבועי של ימות המשיח, בהוצאת "האגודה למען הגאולה האמיתית והשלילה".

מעין חיי: גיליון שבועי לילדים, בהוצאת "מכון לוי יצחק" בכפר חב"ד ב'.

האמונה הטהורה: גיליון שבועי בעניני אחרית הימים.

קבצים גרפיים בלבד:

לקוטי שיחות: שיחה מוגהת של כ"ק אד"ש מה"מ היו"ל לקראת כל שבת ב-770,

על-ידי "ועד להפצת שיחות".

חדש לקוטי שיחות (מתורגם): שיחה מוגהת של כ"ק אד"ש מה"מ הנדפס בספרי

לקוטי שיחות, בהוצאת "מכון לוי יצחק" בכפר חב"ד ב'.

להקהיל קהילות: גיליון שבועי מתורתו של משיח בעניני הקהלות קהילות בשבת,

בהוצאת צא"ח העולמית, ניו-יורק.

קבצי טקסט בלבד:

פנימיות: ירחון לבני הישיבות, בהוצאת מרכז את"ה בארץ הקודש.

ליקוט ניגונים: שתי חוברות על הניגונים שניגן וביאר כ"ק אד"ש מה"מ, בהוצאת קה"ת (תשנ"ב).

דרך הישרה: (אידיש) קונטרס מיוחד לילדים, הכולל שיחות-קודש בעניני גאולה ומשיח.

לעבן מיט דער צייט: (אידיש) קטעים לפרשת השבוע מתוך הספר, בהוצאת ישיבת

"אהלי תורה", ניו-יורק.

דבר תורה: (אידיש) דף שבועי לילדים, היו"ל על-ידי מוסד חינוך "אהלי תורה", ניו-יורק.

כמו-כן ניתן להוריד באתר את "קונטרס בית רבינו שבבבל"

ושיחת ש"פ שופטים התנש"א

מדור מיוחד לספרים וחברות באנגלית בעניני גאולה ומשיח!

האתר מנוהל ע"י הרה"ת ר' יוסף-יצחק הלוי שגלוב

וכתובתו: <http://www.moshiach.net/blind>

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד!

משיחות יום ה' פ' קרח, בדר"ח תמוז*

וש"פ קרח, ג' תמוז ה'תנש"א

- תרגום מאידית -

א. ג' תמוז הוא היום בו נשתחרר כ"ק מו"ח אדמו"ר (בשנת תרפ"ז - פרו"ת) מהמאסר בבית האסורים (שפאלערקע" בלענינגראד), בתנאי שיסע מיד לגלות, בעיר מקלטו קאסטראמא שלש שנים.¹ בשעתו עדיין לא ידעו אם זהו דבר טוב ויכיד ישתלשל הדבר (כיון שהגם שעיר מקלט הוא מאסר "קל יותר" מבית האסורים, אעפ"כ הרי זו גלות עם כל ההגבלות שבזוהי, ועדיין נותרה הסכנה שיכולים להתחרט וכו')²; אבל לאחר מכן, ביום י"ב תמוז, קיבל (בקאסטראמא) את ההודעה שמשחררים אותו, ותעודת כשנה.

נשאלת שאלה פשוטה: כיון שהגאולה הרי היתה נס מהקב"ה (שלכן צריך להיות "יודו לה' חסדו ונפלאותיו לבני אדם") - מדוע לא ה" זה מלכתחילה נס בתכלית השלימות, שהגאולה השלימה תבוא בשלימות בבת אחת, ולא כפי שהי' בפועל, שזה השתלשל בשלבים: קודם התחלת הגאולה - היציאה מבית האסורים - בג' תמוז (אבל - מגלים אותו לגלות), ורק לאחר כמה ימים, שלימות הגאולה ב"ב"י"ג תמוז?

7) בתחלה היתה הגזירה על עשר שנים גלות ב"סאלאווקי" (מקום גירוש בסיביר), ואח"כ שינו זה לשלש שנים בקאסטראמא (ס' השיחות שם).

8) מכתב שבהערה 4.

9) תהלים קז, טו. ברכות נד, ב. רמב"ם הל' ברכות פ"י ה"ח. תשו"ע או"ח ר"ס ריש. סדר ברה"ג לאדה"ז שם ס"ב.

10) וגם ב"ב תמוז רק נתבשר שהופשה ניתנה לו, אבל בהשגח"פ ה"י משרד הממשלה סגור, עד למחרתו ב"ג תמוז, שבו ניתנה לו תעודת השחרור.

א. ג' תמוז הוא היום בו נשתחרר כ"ק מו"ח אדמו"ר (בשנת תרפ"ז - פרו"ת) מהמאסר בבית האסורים (שפאלערקע" בלענינגראד), בתנאי שיסע מיד לגלות, בעיר מקלטו קאסטראמא שלש שנים.¹ בשעתו עדיין לא ידעו אם זהו דבר טוב ויכיד ישתלשל הדבר (כיון שהגם שעיר מקלט הוא מאסר "קל יותר" מבית האסורים, אעפ"כ הרי זו גלות עם כל ההגבלות שבזוהי, ועדיין נותרה הסכנה שיכולים להתחרט וכו')²; אבל לאחר מכן, ביום י"ב תמוז, קיבל (בקאסטראמא) את ההודעה שמשחררים אותו, ותעודת כשנה.

* להמסימות ד, בית רבקה" ולהמדריכות דמחנות-קיץ תחינה.

1) כן נקרא ע"י בעל הגאולה (עיר מקלטי" - ראה מכתבו: ט"ו סיון תרפ"ח לחגיגת י"ב תמוז הראשונה (נדפס באגרות קודש שלו ח"ב ע' פ. וש"ג). י"ז אייר תרצ"ד (נדפס שם ח"ג ע' עט. וש"ג). ועוד.

2) פרשת המאסר והגאולה - ראה לקו"ד ח"ד תרי, א ואילך. ספר התולדות אדמו"ר מהוריי"צ ח"ג ע' 105 ואילך. ועוד.

3) ובפרט שבשעתו לא ידעו החסידים (משא"כ בעל המאסר והגאולה עצמו - ראה ספר השיחות תש"א ע' 139) שהשילוח לגלות ה" תורת משפטו להיפך החיים ר"ל (כדלקמן בפנים).

4) ובלשוננו במכתב ט"ו סיון הנ"ל: בו ביום (ג' תמוז) הוכרזתי לצאת בגולה אל עיר מקלטי כו'. - ולהעיר דגלות, שקול כמעט כעצמית (חינוך מצוה תי).

5) ולכן לא בירך או ברכת הגומל (עד לאחר שהגיע לביתו בט"ו תמוז), כי, אין לברך עד שיצא מהסכנה לגמרי" (סדר ברכת הנהנין לאדה"ז פ"ג ס"ה).

6) יום הולדת בעל הגאולה (בשנת תר"ם).

שקרו בג' תמוז: „שמש בגבעון דום“, והתחלת הגאולה דכ"ק מו"ח אדמו"ר (כדלקמן ס"ז)¹⁷.

ע"ד השאלה הנ"ל בנוגע לג' תמוז (מדוע לא ה' זה מלכתחילה נס באופן דגאולה שלימה), נדרשת הסברה גם בנוגע להנס ד, „שמש בגבעון דום“:

כיון שקורה כאן נס, ונס גדול כזה כעצירת השמש (שהוא מהנסים הגדולים ביותר שקרו אי פעם¹⁸, עד שהפסוק אומר¹⁹ „ולא ה' כיום ההוא לפניו ואחריו“) בכדי שיהושע ובנ"י יוכלו להמשיך במלחמה ע"י ראיית האויבים ורדיפתם („כי בעת ההיא עמד השמש נוכח גבעון וחשש פן ישקע בעונתו ולא יוכלו לרדוף אחרי האויב באישון הלילה, ולזה אמר להשמש שלא ילך מהלכו וימתין עוד נוכח גבעון, במקום שהוא עומד²⁰) – הרי הנס ה' יכול כבר להיות נס בשלימות, שבמקום לעצור את השמש בכדי שיוכלו להלחם (בדרך הטבע) לאור היום, ה' הנס צריך להיות (ו.א. שיהושע ה' יכול וצריך לבקש מהקב"ה) שמלכתחילה ינצחו במלחמה (ולא יודקקו כלל לעצירת השמש, או באופן שגם בלילה יוכלו להלחם, ע"ד „ולכל בני ישראל ה' אור במושבותם“²¹ כאשר ה' חושך אצל המצריים, וכיו"ב), וכמ"ש בפסוק שלפני זה²², ש„וה' השליך עליהם אבנים גדולות מן השמים גו"י“?

יתירה מזה: גם לאחר י"ב י"ג תמוז לא ה' שלימות הנצחון על הצד שכנגד (במדינה ההיא), וכפי שרואים בפועל שנותרו אז גזירות שונות על בני"י במדינה ההיא עד שבעל הגאולה ה' צריך (כביכול) לנסוע משם, והמניעות ועיכובים נותרו שם במשך כו"כ שנים לאחריו; ורק עתה, בשנים הכי אחרונות – למעלה מששים שנה לאחר הגאולה (בשנת תרפ"ז) – רואים את התוצאה מגאולה זו – הגאולה דכל בני"י ממדינה ההיא (וכדלקמן).

ובודאי הסדר בזה – שהגאולה באה בשלבים – הוא בהשגחה פרטית, עם טעם בדבר²³, ובפרט שזה קשור עם המאסר והגאולה דנשיא בישראל, וגאולה כללית לכל בני"י (כפי שבעל הגאולה כותב²⁴: „לא אותי בלבד גאל הקב"ה ב"ב תמוז, כי אם גם את כל מחבבי תורתנו הקדושה, שומרי מצוה, וגם את אשר בשם ישראל יכונה“).

ב. ביום דג' תמוז – שנים רבות ודורות רבים הרבה הרבה דורות לפני – ה' נס: ביום זה²⁵ אמר יהושע²⁶ „שמש בגבעון דום“, ו„וידם השמש גו' עד יקום גוי אויביו“²⁷.

כיון שהכל הוא בהשגחה פרטית²⁸, ובכל שנה חוזרים על עצמם הענינים כפי שהיו בפעם הראשונה²⁹, צריכים לומר שבודאי ישנה שייכות בין שני הנסים

(17) ראה גם לקו"ש ח"ד ס"ע 1314 ואילך. ח"ה ע' 114 ואילך. חכ"ח ע' 260 ואילך.
 (18) ראה רלב"ג יהושע שם, יב (בתחלת פירושו): אם ה' שהשמש עמד ובטל מהתנועה הנראית לו הנה ה' זה המופת יותר נפלא לאין שיעור מהמופתים שנעשו ע"י משה כו'.
 (19) יהושע שם, יד.
 (20) מצו"ד שם, יב.
 (21) בא י, כג.
 (22) פסוק יא.

(11) ראה שיחת בעל הגאולה בשמח"ת תרפ"ח (יום קודם נסיעתו ממדינה ההיא): נסיעתי מכאן אינה מצד ההכרח, אלא סדר מסודר ישנו כאן (סה"מ תרפ"ח בהוספות ע' רטו).
 (12) סדר עולם רבה פי"א.
 (13) יהושע י, יב.
 (14) שם, יג.
 (15) כתר שם טוב הוספות סק"ט ואילך. וש"נ.
 (16) ראה רמ"ז בס' תיקון שובבי"ם, הובא ונת' בס' לב דוד (להחיד"א) פכ"ט.

לעילוי נשמת
ר' נתנאל ב"ר אפרים ע"ה נסים
 נפטר ביום ט"ז סיון ה'תשס"ה

ת. נ. צ. ב. ה.

ולזכות

זוגתו מרת דבורה בת אסתר תחי' נסים
 לאורך ימים ושנים טובות עד ביאת
 גואל צדק, ומתוך בריאות הנכונה

*

נדפס ע"י ילדיהם

ר' עמוס וזוגתו מרת רישא שיחיו נסים
 ר' אפרים וזוגתו מרת מריטה שיחיו נסים
 ר' דוד וזוגתו מרת אורה שיחיו בורק

* * *

לעילוי נשמת

ר' שלמה ב"ר יוסף ע"ה קרמרמן
 נפטר ביום ט' מ"ח ה'תשס"ח

ת. נ. צ. ב. ה.

ולזכות

זוגתו מרת רבקה לאה בת יוכבד תחי' קרמרמן
 לאורך ימים ושנים טובות עד ביאת
 גואל צדק, ומתוך בריאות הנכונה

*

נדפס ע"י ילדיהם

ר' עמוס וזוגתו מרת רישא שיחיו נסים
 ר' נחום יוסף שיחיו קרמרמן

ר' גרשון שמואל וזוגתו מרת רונית שיחיו קרמרמן
 ר' מרדכי יצחק וזוגתו מרת גיטל שיחיו אפסל

וגם בעצם הנס ש, ויעמוד השמש" – יש לחקור באיזה אופן ה' הנס: האם ה' זה רק בנוגע לפרט שנוגע למילוי תכלית הנס – שאור השמש (אור היום) ימשיך להאיר, שלזה נדרש רק שגלגל השמש עצמו ייעצר וימשיך להאיר על הארץ (ועד"ז "וירח בעמק אילון"¹³); או שהנס ה' בכל הסדר שלו (הקשור עם מהלך השמש), ז.א. שהנס עצר גם את כל הענינים הקשורים עם מהלך השמש – הסיבות לזה (מהלך גלגל היום, ובמילא – מהלך כל הגלגלים²³, שנעשה ע"י סיבוב גלגל היום, "המקיף ומסבב את הכל"²⁴), וגם התוצאות מזה, וסיבוב הגלגלים הקטנים בגלגל השמש עצמו²⁵, וכיו"ב²⁶.

החילוק בין שני אופנים אלו הוא: האם זהו נס שמשדד – שובר – את הטבע, ע"ז שעוצרים רק את השמש (והירח) בלבד; או נס שפועל בטבע השמש, ובמילא גם בכל סדר המהלך הטבעי של השמש (הקשור עם מהלך כל הגלגלים).

ויש לומר שזהו ע"ד שני הסוגים²⁷

23 ואעפ"כ, מפורש בקרא, וידם השמש וירח עמד" – כי פרטים אלו היו נוגעים ליהושע לנצחון המלחמה (ראה מצו"ד שם).

24 רמב"ם הל' יסודי התורה פ"ג ה"א.

25 ראה רמב"ם שם ה"ב. ה"ד.

26 שק"ט באופן תנועת הגלגלים, ואופן ההשפעה של גלגל א' על שאר הגלגלים (באם הם כולם כמו גוף אחד או כמו גופים מחולקים) – ראה ספר החקירה להצ"צ ו, ב. ה, ב ואילך. וש"נ. 27 ובפרטיות – יש בזה ג' סוגים: (א) שגם בעת הנס נשאר הדבר במהותו (להעיר שבעת מכת דם הרי "גיגית מלאה מים . . . ישראל שותה מים כו" – שמו"ר פ"ט, י. (ב) ע"ד הנס דקרי"ס, שהנס פעל שינוי בטבע המים שיהיו "כחומת אבנים", אבל לא נשתנה המים במהותו ליבשה, ולכן "אילו הפסיק ה' את הרוח כרגע היו המים חוזרים וניגרים" (שעהוה"א פ"ב). (ג) הנס פועל שינוי בטבע הדבר, כמו הנס דידו של משה מצורעת

בנסים²⁸: (א) הנס אינו משנה טבע הדבר. כהנס דמכת דם, שכשהמים נתהפכו לדם נשארו הם במהות מים, וכשהנס נפסק, נתבטל ממילא שינוי המים לדם. ובנדו"ד – ש, וידם השמש" ה' רק נס ביחס להשמש עצמה, ואח"כ חזר הסדר הקבוע. דמהלך השמש בתוך מהלך שאר הגלגלים. (ב) נס שמשנה את טבע ומציאות הדבר (כהנס ד, ידו מצורעת כשלג²⁹, שלאחר הנס היתה הצרעת על היד באופן טבעי), ובכדי להחזירו לטבעו הקודם זקוקים לנס נוסף.

ג. וי"ל שעד"ז הוא בביאור על שאלה דומה בפרשתנו – בנוגע להנס ד, "פרח מטה אהרן"³⁰:

בהמשך להערעור על הכהונה דקרח ועדתו ציוה הקב"ה למשה לקחת מטה מכל שבט, "שנים עשר מטות איש את שמו תכתוב על מטהו, ואת שם אהרן תכתוב על מטה לוי", "והי' האיש אשר אבחר בו מטהו יפרח"³¹. וכך הוה – שמש הנתיח את כל המטות, "לפני ה' באוהל העדות"³², ולמחרת – "ויבוא משה אל אהל העדות והנה פרח מטה אהרן לבית לוי, ויצא פרח ויצץ ציץ ויגמול שקדים"³⁰, ומשה הוציא את כל המטות בכדי שכל בנ"י יראו זאת³³, והקב"ה

כשלג. ולהעיר מהג' אופנים בביאור שמש לא אכל ולא שתה ארבעים יום, ראה לקמן הערה 114]. ובנדו"ד – נס העמדת השמש – אפשר לומר בא' מג' אופנים הנ"ל. וע"פ המבואר לקמן בפנים (שנס זה פעל שינוי בטבע מהלך השמש), אפ"ל שזה ה' כאופן הב' או אופן הג' הנ"ל.

28 בהבא להלן, ראה לקו"ש ח"ה ע' 176. ח"ו ע' 89. ח"ה ע' 242 ואילך.

29 שמות ד, ו.

30 פרשתנו יז, כג.

31 שם יי"ח. כ.

32 שם, כב.

33 שם, כד.

ומזה מובן גם בנוגע לתלמידי הישיבה – אשר בקשר לחנוכת הבית של הישיבה, צ"ל אצלם הוספה בכל עניני העבודה דהישיבה באופן האמור לעיל, ולכל לראש – בלימוד התורה, הן נגלה דתורה והן פנימיות התורה, ובהקדמת עבודת התפלה, ו, תלמוד גדול שמביא לידי מעשה¹⁴ – גמילות חסדים, וביחד עם עבודת התשובה, וכללות העבודה דהפצת המעינות חוצה, הן בהאדם עצמו, והן ב, חוצה"ה כפשוטה – להפיץ המעינות מחוץ לד' אמות הישיבה וד' אמות הקדושה, ועד ל, חוצה"ה שבעולם, עד ל, חוצה"ה שאין חוצה ממנו. וכל ענינים אלו – מיסודים וחזורים בנקודת הביטול. ועד – שע"ז מביאים בוריות את קיום הבטחתו של משיח להבעש"ט¹⁵, שע"י יפוצו מעינותיך חוצה, "אתי מר" דא מלכא משיחא, תיכף ומיד ממש.

המעלה שבעבודת התשובה (, לאתבא צדיקא בתיובתא"), ע"י העבודה ד, יפוצו מעינותיך חוצה" (החל מה, חוצה"ה שבהאדם עצמו) – אשר, כל זה נעשה על ידי גילוי הנקודה¹¹ (ביטול) שלמעלה ממדוה"ג.

וענין זה מודגש במיוחד בבנין בית (חדש) של תומכי תמימים – שהבית מורה שהעבודה (דישיבת תומכי תמימים) נעשית באופן שמוקפת וסתומה מכל הצדדים, ללא אפשריות להשפעות מבחוץ ח"ו – בדוגמת הג' קוין המחוברים וסתומים שבאות ת' [והפתח למטה הוא כדי להוסיף מעלת התשובה]. ובפרט ע"י בנין בית חדש, כמ"ש¹², "כי תבנה בית חדש ועשית מעקה לגגך גוי' כי יפול הנופל ממנו". וי"ל שנרמזו בזה רמז על פעולת התשובה שלמעלה מתורה שאפילו הנופל – ע"י מעקה בשלימותה יחיי מהקב"ה¹³ יעשה תשובה ולא יפול.

11 ראה לקו"ש שם ע' 319.

12 תצא כב, ת.

13 ראה ירושלמי מכות פ"ב ה"ו. יל"ש

יחזקאל רמז שנת. יל"ש תהלים רמז תשב.

14 קידושין מ, ב. וש"נ.

15 אגה"ק הידועה דהבעש"ט (כתר שם טוב בתחלתו. ובכ"מ).

„ויצא פרח (כמשמעו⁴¹) ויצץ ציץ (חנטת הפרי כשהפרח נופל⁴²) ויגמול שקדים (כשהוכר הפרי הוכר שהן שקדים⁴³)”.

[וזה הראה לבנ"י, שבחירת הקב"ה באהרן הכהן היא באופן שהכהונה נעשית אצלו מעלתו הטבעית (שנשארת לעד אצל אהרן ובניו)].

ועד"ז הוא הביאור גם בהנס ד, שמש בגבעון דום, ונס הגאולה דג' תמוז, כדלקמן.

ד. ויש לומר הביאור בזה:

חז"ל אומרים⁴² ש, כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא ברא אלא לכבודו". ז.א. שכל דבר בעולם - אע"פ שעולם הוא מלשון העלם והסתרה⁴³ - נברא בכדי לגלות את כבודו של הקב"ה, וזה נפעל ע"י עבודת היהודי שמנצל את עניני העולם לכבודו של הקב"ה.

והטעם וההכרח על זה מרומז גם בלשון המשנה „(כל מה) שברא הקב"ה: כיון שהקב"ה הודיע בתורתו ש, ברא הקב"ה" - שהוא ברא את הדבר והודיע איך ברא אותו, שברא אותו באופן שנוטל כביכול מכותיו וזמנו (ששת ימי בראשית) לברוא כל נברא בכה מיוחד - כה ההתהוות יש מאין שהוא דוקא בכה העצמות⁴⁴, ובפרט ע"פ תורת הבעש"ט⁴⁵ שהתהוות הבריאה מתחדשת בכל רגע ורגע מאין ואפס ממש - הרי זו הוכחה שהקב"ה רוצה שלנבראים תהי' שייכות עם (כח) הבורא (הקב"ה) שלהם, עד (שיוכלו) להוסיף כביכול בכבודו

אמר³⁴ „השב את מטה אהרן לפני העדות למשמרת לאות", „לזכרון שבחרתי באהרן הכהן כו"³⁵.

וצריך להבין: כיון ש, פרח מטה אהרן" הי' נס בכדי להראות על בחירת הקב"ה בכהונה אהרן - הי' מספיק אילו היו נעשים שקדים מוכנים על המטה, שזה הי' סימן לבנ"י, ז.א. שלכאורה הי' מספיק שהנס הי' רק בהפרט שנוגע לכוונת הנס („שבחרתי באהרן הכהן") - לשם מה הי' הנס דשקדים צריך להיות צמיחה וגידול בסדר טבעי - „ויצא פרח ויצץ ציץ ויגמול שקדים" (ואת כל זה הראה משה לבנ"י³⁶), ויתירה מזו - „למשמרת" נשאר לא רק מטה אהרן והשקדים, אלא גם הפרחים, כדאיתא בגמרא³⁷ „משנגנו ארון נגנו עמו כו' מקלו של אהרן בשקדי ופרחיו"³⁸!

ונקודת הענין בזה³⁹: התכלית וההיחודש דנס זה הוא, שהגם שמטה מצד עצמו אינו שייך בטבעו לפריחה וצמיחת פירות, זה יכול להיות רק בכחו של הקב"ה (נס), אעפ"כ, נפעל נס זה במטה אהרן, וזה הי' ונשאר לא סתם ענין נסי שלמעלה לגמרי מהטבע, אלא שזה מתקשר עם טבעי המטה. ולכן הי' אופן הפריחה בסדר טבעי (אבל לא בהגבלת הזמן) דצמיחת פירות⁴⁰:

(34) שם, כה.

(35) פרש"י עה"פ.

(36) ראה בארוכה לקו"ש חכ"ג ע' 118.

(37) יומא נב, ב. וש"נ.

(38) ראה לקו"ש שם ע' 121. וש"נ.

(39) בהבא להלן ראה גם לקו"ש שם ע' 119 ואילך.

(40) וי"ל נפק"מ - שיותר ליהנות משקדים אלו ומהפירות הגדלים מהם, כי אינו מעשה נסים (ראה תענית כד, ב), דבפשטות משמע שהשקדים היו פירות טבעיים, שמהם אפשר לגדול עוד פירות (שקדים).

קטע משיחת ש"פ קרח, ג' תמוז ה'תנש"א

- בקשר לחנוכת הבית של הבנין החדש

דישיבת תומכי תמימים ליובאוויטש בקראון-הייסט -

התשובה (שזהו"ע הפתח למטה), ע"ד „לאתבא צדיקאי בתיובתא"⁶ - אשר, כל זה נעשה על ידי הנקודה (שבצדה) שלמעלה ממדידה והגבלה, שזהו"ע הביטול, שנמשך וחודר בכל הענינים והדרגות כולן.

ויש לקשר זה גם עם החגיגה המתקיימת מחר ביום א' פרשת חוקת - חנוכת הבית של בנין החדש דישיבת תומכי תמימים ליובאוויטש:

ענינה של ישיבת תומכי תמימים הוא¹ - שלימות (תמים) העבודה בכל הג' ענינים והקוין דתורה [נגלה דתורה ופנימיות התורה], עבודה [תפלה] וגמ"ח [כללות העבודה ד, יפוצו מעינותיך חוצה], וכולם ביחד, וע"י כל ג' לבושי הנפש (מחדו"מ) יחד, ונוסף לזה - גם

6) למטה דוקא - כי למעלה ומב' הצדדים הכל סתום ואין מקום לענינים צדיים (ועאכו"כ - הפכיים), כיון שהאדם הגיע לשלימות העבודה, ודוקא למטה (בעולם הזה התחתון) יש פתח ואפשריות לענין של ירידה ח"ו (ראה מנחות כט, ב), וגם בצדיקים - הפתח הוא למטה, כי עבודת התשובה (באופן ד, והרוח תשוב אל האלקים אשר נתנה" קהלת יב, ז) שייכת דוקא בעוה"ז התחתון.

7) ועי"ז נעשה הפתח למטה „שער" לצדיקים, כמ"ש (תהלים קיח, כ) „זה השער לה' צדיקים יבואו בו".

8) מאמר הוהר, הובא בלקו"ת שמע"צ צב, ב. שה"ש נ, סע"ב. מאמרי אדה"ז תקס"ב ח"ב ע' תקלד. - וראה חז"ג קנ"ג, ב.

9) להעיר שהראשי תיבות ד, תומכי תמימים היא אות ת'. וכפליים (ל)ת(ו)ש"י.

10) בהבא להלן - ראה בארוכה לקו"ש ח"ד ע' 316 ואילך. ספר השיחות תשמ"ט ח"ב ע' 697. וש"נ.

דובר לעיל ע"ד החילוק בין תיבת „קרח" ו„חוקת" (שתי הפרשיות שקורין בשבת זה - פ' קרח בקריאת היום, ופ' חוקת בקריאת תפלת המנחה) - ששתיהן כלולות מאותיות „חק", אלא שב„חוקת" ניתוספה אות ת' (משא"כ ב„קרח" - אות ר'), הכוללת ג' קוים מחוברים (מלמעלה וב' הצדדים), ופתח (שער) למטה, ונקודה בצדה.

ובעבודת האדם: אות ת' (סיום כל הכ"ב אותיות התורה) מורה על סיום ושלימות העבודה בכל הג' קוין (כפי שהם מחוברים) יחד (כמו הג' קוין דאות ת' שמחוברים יחד ואין שם מקום לענינים צדיים) - תורה עבודה וגמילות חסדים, ובכל שלשה לבושי הנפש יחד - מחשבה דיבור ומעשה. דאף שצ"ל הפסק בין מחשבה דיבור ומעשה, כמרומז בהפסק בין רגל השמאלי והגג ורגל הימני דאות ה"א³ - הרי ע"י סיום ושלימות העבודה בקדושה, הנרמזת באות תי"ו (סיום כל הא"ב), נעשה החיבור של מעשה עם מחשבה ודיבור, שהמעשה באה בהמשך אחד עמהם, באופן של זריזות דקדושה (כנרמז גם ב„פרח מטה אהרן . . ויגמול שקדים"⁴, הזריזות דגידול שקדים⁵);

וכיון שת' מורה על שלימות העבודה - יש בזה גם המעלה שע"י עבודת

(1) ראה אבות פ"א מ"ב.

(2) ראה תניא פ"ד.

(3) ראה תו"א מג"א צה, סע"ב ואילך. לקו"ת ר"פ בלק (סו, א). ובכ"מ.

(4) פרשתנו י, כג.

(5) ראה קה"ר פ"ב, ז. פרש"י פרשתנו עה"פ.

לקו"ת פרשתנו נה, ג.

(41) פרש"י עה"פ.

(42) אבות ספ"ו.

(43) ראה לקו"ת שלח לו, ד. מאמרי אדהאמ"צ

דברים ח"א ע' שג. ח"ג ע' נט. ועוד.

(44) אנה"ק ס"כ (קל, ריש ע"ב).

(45) שעהוה"א פ"א.

של הקב"ה,

כיון שאל"כ נשאלת השאלה: מדוע ברא הקב"ה את העולם (לא באופן „מובדל“, שהבריאה, למשל, אינה יודעת ש„ברא הקב"ה“, ואינה יודעת את האופן שברא, בעשרה מאמרות⁴⁶ וכיו"ב, אלא) באופן שהוא „השקיע“ כח (העצמות) שלו ועשרה מאמרות שלו בהבריאה, ויתירה מזה: מדוע ברא את העולם באופן שהוא מהוה אותו בכל רגע מחדש – הרי הי יכול לברוא אותו בכח חזק כזה, שע"י התהוותו בפעם הראשונה יהי בכח העולם להתקיים שית אלפי שנים⁴⁷, ולא יודק בכל רגע להתהוות חדשה מדבר ה'⁴⁸?

וי"ל הטעם על זה, כיון שעלה ברצונו ית' שכל נברא ירגיש איך הוא פועל (או שעל ידו נפעל) הוספה וחידוש [שאו יש לנברא תענוג אמיתי ומושלם, כטבע הבריאה ש„אדם⁴⁹ רוצה בקב שלו מתשעה קבים של חבירו⁵⁰]. ז.א. שנוסף על זה שהוא מקיים מה שהקב"ה מצוה אותו, פועל הוא כביכול הוספה מעצמו; שחידוש אמיתי הוא – כאשר זה קשור עם הקב"ה, ה"ה מגלה כבודו של הקב"ה.

(46) אבות רפ"ה.

(47) ראה ר"ה לא, א.

(48) שהרי הטעם וההוכחה שכלית לזה שהתהוות היא בכל רגע (כמבואר בשעיה"א פ"ב) וכל הטעמים שכליים בביאור אופן ההתהוות – הם ע"פ כללי השכל שנבראו ע"י הקב"ה, וכיון שהוא ית' אינו מוגדר בטעמים אלו, הי יכול לברוא את העולם באופן אחר לגמרי. וטעמים אלו שייכים רק לאחר שידענו שעלה ברצונו ית' שבריא והנהגת העולם תהי ע"פ כללי השכל (ראה ס' השיחות תשמ"ח ח"א ע' 134 ואילך. לקו"ש תכ"ז ע' 253).

(49) ב"מ לח, א.

(50) וראה מכתב י"א ניסן תשל"ב (הגש"פ עם לקוטי טעמים, מנהגים וביאורים – קה"ת תשמ"ו ואילך – ע' תרמב).

ולשם כך השקיע הקב"ה את כח הבריאה שלו בעולם, ובאופן שהוא בורא אותו בתמידות בכל רגע מחדש – כיון שזה מקשר כל נברא כל רגע עם הקב"ה, שבכל פרט ופרט ובכל רגע ורגע יש להנברא הכח לגלות את כבודו של הקב"ה מחדש (דבר ה' שהחי' אותו ברגע זה ממש מחדש)⁵¹.

אילו הבריאה היתה נבראת באופן שיש בה כחו של הקב"ה, וזהו כח חזק שנשאר לתמיד או למשך זמן (ואינו מתחדש בכל רגע ורגע) – הי גילוי כבודו של הקב"ה באופן כללי ודבר חד פעמי. ע"ז שבכל רגע מתהוה כל נברא מחדש בדבר ה', מגלים בכל רגע מחדש את כבודו של הקב"ה. לדוגמא: ע"י שתיית מים – מברך יהודי „שהכל נהי בדברו⁵²“, ומגלה ע"ז את ההוספה והחידוש שהמים פועלים [כיון שלולי המים אינו אומר את הברכה] בגילוי כבודו של הקב"ה, „שהכל נהי בדברו“ (דבר ה' שהחי' את המים מחדש, וכן – „שהכל נהי בדברו“, זה מגלה את דבר ה' בכל הנבראים), וכאשר הוא שותה מים ומברך ברכה נוספת בזמן מאוחר יותר, הרי זה מגלה את דבר ה' („דברו“) החדש שמתוסף או בו (במברך) ובכל העולם⁵³

(51) ועד שהנברא נעשה כמו „שלהבת עולה מאל"י“ (בנוגע לגילוי הקדושה וכבודו של הקב"ה שעל ידו) – ראה סה"ש תנש"א ח"ב ע' 598 (לעיל ע' 209) ואילך ובהערה 69.

(52) משנה ברכות מד, א.

(53) ויש לומר שזהו גם א' מהטעמים שהאדם נברא בטבע באופן כזה שזוקק לאכילה ושת"י תמיד מחדש* (ולכן הנשבע „שלא יאכל כלום

(* ורק בנוגע למשה נאמר (תשא לד, כח) ש„ארבעים יום וארבעים לילה לחם לא אכל ומים לא שתה“ – שזהו הי' חידוש ונס, וגם בנוגע למשה יש דינה במדרש שנצטטר מזה (שמו"ר פמ"ז, ז. וראה

לשבת זו), ומה טוב – בהיותם תורה שבעל-פה – שילמדו משנה אחת (עכ"פ) לעיונא.

וכמו"כ יש לעורר על המנהג טוב בכמה מקומות לחזור מאמר חסידות לאחר תפלת מנחה בשבת. – ויה"ר שיהי זה באופן ד„חקת“ (כפי שעומדים לקרוא עתה בתפלת מנחה), שיחזור בהשומעים ויפעל בהם שינוי עד לאופן החקיקה, שזה יחקק בהם.

ותיכף ומיד ממש יביא זה כבר את הגאולה האמיתית והשלימה, והקרכת פרה העשירית, שיעשה מלך המשיח מהרה יגלה, אמן כן יהי רצון¹²⁵,

ובנערינו ובוקנינו בבנינו ובבנותינו¹²⁶ הולכים כל בניי לארץ הקודש, ירושלים עיר הקודש, בבית המקדש השלישי, וכאמור – תיכף ומיד ממש.

(125) רמב"ם הל' פרה אדומה ספ"ג.

(126) בא י, ט.

להוסיף בעצמו ולהוסיף אצל הילדים בכל עניני יהדות, בחיות ובשמחה.

ומענין לענין: ע"פ ה„יש נוהגין“¹²² לומר¹²³ פרקי אבות בכל שבתות הקיץ (לאחר תפלת מנחה) – כאן המקום לעורר שוב ע"ז ה [ובפרט ששבת זו היא הפעם העשירית¹²⁴ דאמירת פרקי אבות בשנה זו (ששת השבועות בין פסח ועצרת, וארבעה שבועות לאחר עצרת עד

(122) סידור אדה"ז במקומו.

(123) וי"ל הטעם על זה (אף שבתושבע"פ צ"ל לימוד והבנה – ראה הל' ת"ת לאדה"ז ספ"ב) – כי אמירת פרקי אבות באה בהמשך לתפלה (תפלת מנחה), שענין התפלה אינו לימוד (ואדרבה, בלשון הידוע (שו"ת הריב"ש סקנ"ז. הובא ונת' בסהמ"צ להצ"צ שרש מצות התפלה פ"ח) אני מתפלל לדעת זה התינוק), ולכן גם אמירת הפרק אינה בגדר לימוד כ"כ – כנראה בפועל בהנהגת הרוב.

(124) וגם ברפ"ד דאבות (הפרק דשבת זה) מרומז הענין דעשירי – כי הדי' ענינים (דחכם, גבור, עשיר ומכובד) הם כנגד הדי' אותיות דשם הוי' (שער מארו"ל ולקוטי הש"ס לאבות כאן), ששם הוי' במילואו הוא – עשר אותיות.

בעצמי עושה את עבודתי בשלימות, עד שאני מגיע לדרגא שמציאותי היא „יפוצו“ (תכלית הביטול) – מה התועלת בזה, כאשר „אתם המעט מכל העמים“¹¹⁵, ובעולם סביב ישנם שבעים אמות שהם ריבוי עצום בכמות בערך להכבשה אחת¹¹⁶.

ובסגנון אחר: מה יאמר העולם ומה יאמרו האומות על כך שיהודי עושה את עבודתו ד, יפוצו מעינותיך חוצה“, ובמיוחד – בקירוב הגאולה האמיתית והשלימה, הרי אין הם מבינים מה פירוש הדבר? אמנם זוהי עבודה גדולה ונעלית ביותר – אבל צריכים לכאורה להתחשב – טוען הוא – עם העולם!

המענה על זה הוא: העולם כבר מוכן! כאשר יהודי יעשה את עבודתו כדבעי – באופן שלמעלה ממדידה והגבלה, וביחד עם זה כפי שזה מלוכב בכלים דלבושי הטבע – יראה איך שהעולם, טבע העולם ואומות העולם מסייעים לו בעבודתו.

אפילו פעם (כאשר היו מניעות ועיכובים) ה' הסדר אצל החסיד, שמצבו, ובמילא אמר, „ביטול אידיאט“; עאכו"כ עכשיו, כאשר כו"כ ממניעות ועיכובים אלו אינם [וכאמור לעיל, שגם במדינה ההיא נעשו שינויים גדולים לטוב], ואדרבה – בעולם עצמו רואים את הנסים והנפלאות שמתרחשים בפרט בשנים האחרונות [שנת נסים, ושנת אראנו נפלאות] – כבר הגיע הזמן, שהגם שצריך להיות ענין שלמעלה ממדידה והגבלה – נסים ונפלאות, עד לנסים ונפלאות דגאולה האמיתית והשלימה – ה'ז חודר גם בטבע העולם, שהעולם

עצמו מסייע לצמיחת הגאולה [כפי ש, פרח מטה אהרן] פעל בטבע המטה, שתהי' צמיחת הפירות בדרך הטבע].

וע"ד כפי שהי' ביציאת מצרים – שכימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות¹¹⁷ – שנוסף על הנסים שהיו אז, הרי ה' „וינצלו את מצרים“¹¹⁸, באופן כזה שהגם שזה התחיל בדרך נס, הביא זה לכך שהמצריים עצמם סייעו בזה לבני, ונתנו יותר מכפי שביקשו¹¹⁹. עאכו"כ בהגאולה האמיתית והשלימה – כאשר יהיו נפלאות אפילו בערך להנפלאות דיצי"מ¹²⁰, יהי' זה גם כן באופן כזה שהעולם וטבע העולם עצמו יסייע לכך.

יג. ובנוגע לפועל:

בהולכנו מג' תמוז אל ובתוך ימי הגאולה די"ב י"ג תמוז – שבכל שנה ושנה (שנה – שכולל כל שינויי הזמן¹²¹) מתוספת בזה עלי' – צריך כאו"א להוסיף ביתר שאת וביתר עוז בכל הפעולות והפצת התורה והיהדות והפצת המעיינות חוצה, ובאופן של זריזות, ומתוך ההכרה – שהעולם עצמו יסייע ליהודי בעבודתו.

ובמיוחד – בעמדנו בזמן הקיץ – כאשר ילדים הולכים למחנות קיץ, צריכים להשתדל שילדי ישראל ילכו למחנות קיץ שמיוסדים על חינוך הכשר ועל טהרת הקודש; ואלו המתעסקים בחינוך הילדים – צריכים לדאוג לנצל את זמן הקיץ בתכלית השלימות, ובתכלית הזריזות, לנצל כל רגע פנוי

(117) מיכה ז, טו.

(118) בא יב, לו.

(119) ראה פרש"י שם, ממכילתא עה"פ.

(120) ראה אוה"ת נ"ך עה"פ (ע' תפז). וש"נ.

(121) רמ"ז לוח"ר רעז, ב. שרש ישע ערך שנה.

עבוה"ק ח"ד פ"ט. וראה אוה"ת מקץ שלה, סע"א. תתקעו, א.

ונשאר קשור עם טבע המטה, כך שאופן הפריחה ה' בסדר טבעי דצמיחת פירות, עם כל סדר ההשתלשלות שבוה, „ויצא פרח ויצץ ציץ ויגמול שקדים“.

ויש לומר – בלשון החסידות – השייכות עם כהונה דוקא: החידוש⁵⁶ דכהונה (ברכת כהנים) הוא, שזה ממשך מלמעלה מסדר השתלשלות⁵⁷. ולכן ה"ז קשור עם זריזות („עד מהרה ירוץ דברו“⁵⁸), שמשמע זה הסימן לבחירת

הקב"ה בכהונת אהרן הוא בשקדים דוקא, כיון שהם „ממהרים לגמור יותר מכל הפירות“⁵⁹ (בכ"א יום⁶⁰, מהר יותר משאר הפירות), ובנדו"ד היתה המהירות (לא בכ"א יום, אלא) בתוך לילה⁶⁰ – כיון שזריזות ומהירות מורה על המשכה שלמעלה מסדר השתלשלות: המשכה שבסדר השתלשלות ה"ה „מתעכב ושווה עד שנמשך ובא למטה שהרי בכל השתלשלות מהיכל להיכל הוא ע"י משפט אם ראוי הוא כו", „משא"כ בברכת כהנים נמשך השפע „במהירות דרך כל העולמות באין מונע ומעכב כו"ו⁶¹. לאידך גיסא – המשכה (במהירות) שלמעלה מסדר השתלשלות נמשכת „דרך כל העולמות“, כמודגש בהנס ד, „פרח מטה אהרן“, שביחד עם זה שווה נס ובא במהירות, הרי זה קשור ועובר דרך הטבע דצמיחת הפירות.

ואולי י"ל ולהוסיף, השייכות עם (פ')

(56) הבא להלן, ראה לקו"ת סוף פרשתנו (נה), ג ואילך). סהמ"צ להצ"צ מצות ברכת כהנים (דרמ"צ קיב, א-ב). ובכ"מ.

(57) ראה גם סה"מ תרכ"ט בתחלתו. תרנ"ד ס"ע שטו ואילך. לקו"ש ח"י ס"ע 38 ואילך, ובהנסמן שם. סה"ש תנש"א ח"א ע' 27 ואילך.

(58) תהלים קמו, טו.

(59) לקו"ת שם. וראה גם פרש"י פרשתנו יו,

כג.

(60) קה"ר פ"ב, ז – הובא בלקו"ת שם.

(61) לקו"ת שם נה, ד.

[ועד"ז ע"י ברכה פרטית, „בורא פרי הגפן“⁵⁴ וכיו"ב – דבר ה' החדש בכל „פרי הגפן“ בכל העולם], וכן הלאה⁵⁵.

ה. ע"ד כפי שהוא בנוגע לגילוי כבודו של הקב"ה בכללות הבריאה (טבע), עד"ז הוא גם בגילוי האלקות ע"י נסים: שלימות הכוונה ברוב הנסים הוא, שהנס לא ישאר דבר שלמעלה לגמרי מהטבע, אלא שהנס יתקשר ויחדור בהטבע.

עד"ז הוא גם בנוגע להנס ד, „פרח מטה אהרן“ – שהנס (שבא לגלות „שבחרתי באהרן הכהן“) פעל במטה אהרן, שנעשה

שבעת ימים" ה"ז שבועת שוא (רמב"ם הל' שבועות פ"ה ה"ב) – כי ע"י בכתו לגלות בכל אכילה ושתי' הדבר ה' החדש שמח' האדם והמאכל וכל העולם („שהכל נהי' בדברו“, וכיו"ב).

(54) משנה ברכות לה, א.

(55) ובדוגמת זה בברכות הרא"י על מעשי בראשית (וכיו"ב) – „ברוך עושה מעשה בראשית“, „ברוך שכתו וגבורתו מלא עולם“ – שע"י מגלים מעשי בראשית אלו כבודו של הקב"ה, ביחס לכל הבריאה כולה (מעשה בראשית). – ולהעיר שלאחרונה שמענו וראינו בעיר זו רעמים וברקים, עליהם מברכים ברכות הנ"ל. ראה אנציקלופדי' תלמודית ערך ברכות הרא"י (ע' שנו ואילך). וש"נ.

ולהעיר, שלאחרונה ה" גם התפרצות „הר-געש“ ורעידת האדמה (חידוש ושינוי בטבע העולם) במקום רחוק בעולם, אשר, ע"י ברכתם של כמה יהודים שם „שכתו וגבורתו מלא עולם“ (ראה ברכות נט, א. וראה אנציקלופדי' שם ר"ע שנו. וש"נ), מגלה ה„הר-געש“ כבודו של הקב"ה ובכל העולם כולו („מלא עולם“). ובפרט בנוגע לאלו הגרים בארצות הברית, כיון שאנשי הצבא שלה נמצאים שם ועוסקים בהצלת הניווקים כו'.

יפ"ת שם. וראה גם אוה"ת שה"ש ס"ע תשעה. ס"ע תשצא. סה"מ תרכ"ט ע' שנו. המשך וככה תרל"ז 99"פ]. (ולדיעה שני' (במדרש שם) משמע שנשתנה טבעו ולא נצטער, ראה בארוכה לקו"ש חל"ז תשא תש"נ. וראה לקמן הערה 114).

קרח דוקא. ובהקדים, ש"קרח" ו"חקת" מורכבים שניהם מהאותיות "חק", אלא שב"קרח" מתוסף ר"ש, וב"חקת" - ת"ו: אצל קרח (משבט לוי) ה' הגילוי ד"חק", למעלה מטעם ודעת ולמעלה ממדידה והגבלה (כמבואר בחסידות⁶² שטענת קרח באה בגלל מעלתו, "פיקח ה"י"⁶³, והוא ראה את הגילוי שלמעלה ממדידה והגבלה כפי שהי' לע"ל; טעותו (בערעור על כהונת אהרן) היתה בענין ד"ר", "רש" (עניות⁶⁴), שמורה שההמשכה (דמחשבה ודיבור) אינה יורדת בסדר השתלשלות (קרח רצה לחלק בין עליון ותחתון⁶⁵), כבאות ר' שבה חסר הקו השלישי (דאות ה') כנגד⁶⁶ מעשה⁶⁷.

משא"כ ב"חקת" - "זאת חקת התורה" - נמשך מ"חק" (למעלה ממדידה והגבלה) באות "ת", סוף וסיום כל כ"ב אותיות התורה, ז"א. שנמשך בכל ודרך כל סדר השתלשלות (כל האותיות מאל"ף עד תי"ו), בכל ג' הקוים (באות ת') דמחשבה דיבור ומעשה, ותורה עבודה וגמילות חסדים, ואדרבה: באופן שהם מתחברים כולם - כיון שבסיום ושלמות העבודה, כאשר ישנה המהירות דקדושה (מההמשכה שלמעלה מסדר השתלשלות בסדר השתלשלות), נעשה החיבור יחד דכל ג' הקוים, שמהעליון (מחשבה

ועי"ן נפעל הענין ד"חקת" - גם מלשון חקיקה⁶⁸, שמורה על המשכה נצחית (בלי שינוי), הקשורה עם ת', כמאחז"ל⁶⁹ "תי"ן - תחי"ן" - ששלמותו חיים נצחיים.

ו. ע"פ הנ"ל י"ל בהנס ד"שמש בגבעון דום":

הכוונה בנס זה היתה - לא לצאת מדרכי הטבע לגמרי - רק כרוב הענינים, שהנס יסייע לנצחון המלחמה⁷⁰ שקשור (עכ"פ במקצת) גם עם דרך הטבע. אפילו במלחמה זו - ש,ה' נלחם לישראל⁷¹ - היתה צריכה להיות ההתלבשות גם בדרך הטבע.

ולכן לא ה"י נס ששלל לגמרי את המלחמה בדרך הטבע (ע"י יהושע), אלא נס שסייע למלחמה שלהם: ההכנה וההכשרה לנצחון ה"י ע"י הנס ד"שמש

68 ראה תו"א מגלת אסתר צה, סע"ב ואילך. לקו"ת ר"פ בלק (סז, א ואילך). סה"מ תר"ן ע' רעט ואילך. תרנ"ח ע' ריב. ה"ש"ת ע' 122. סה"מ קונטרסים ח"א רמא, א ואילך. שיחת ש"פ ויגש (סה"ש תנשא ח"א ע' 215).

69 לקו"ת ר"פ חוקת.

70 שבת נה, א.

71 ראה רלב"ג שבהערה 18, ש"מה שאמר ולא ה"י כיום ההוא לפניו ולאחריו לשמוע ה' בקול איש כי ה' נחם לישראל, הורה בזה כי זה המופת הוא בענין המלחמה בעצמותה, ואם ה"י זה המופת בעמידה מהתנועה לא ה"י לו רושם בענין המלחמה כלל כו", עיי"ש.

ולאחרי הגאולה דג' תמוז וי"ב תמוז: יש לומר שג' הענינים ד"יפוצו¹⁰⁹ מעינותיך חוצה¹⁰⁶ הם ע"ד ג' הענינים שבאות ד': יפוצו - נקודת הביטול, מעינותיך - הקו למעלה (רוחב), וחוצה - הקו באורך שמרמו על ההשפעה מלמעלה למטה.

לכל לראש צריך יהודי לעמוד במצב ד"יפוצו" - מציאותו צריכה להיות מציאות ד"יפוצו", מציאות שמפיצה אלקות, ובאופן שלמעלה ממדידה והגבלה (יפוצו ללא הגבלות¹⁰⁷). לפני שאומרים לו מה (בפרטיות) הוא צריך להפיץ [מעינותיך], והיכן הוא צריך להפיץ [חוצה] - צריך הוא לדעת, שמיד כאשר הוא קם בבוקר ולפני שעושה את עבודתו בפרטיות) הרי הוא מציאות ד"יפוצו" - "מודה אני לפניך כו' רבה כו'". "אני נבראתי לשמש את קוני"¹⁰⁸ אין הפשט שהוא מציאות לעצמו, ומציאות זו מתעסקת ב"יפוצו" (לשמש את קוני), אלא כל מציאותו היא "יפוצו". ובלשון הידוע¹⁰⁹: "לכתחילה אריבער", מיד מלכתחילה עומד הוא מלמעלה.

ואח"כ הוא צריך להמשיך זאת בפרטים: מעינותיך - הוא צריך להפיץ דוקא את מעינות התורה, שמטהר בכל שהוא¹¹⁰ [למעלה מדרגות המים שלמטה ולתחתון].

ואח"כ הוא צריך להמשיך זאת בפרטים: מעינותיך - הוא צריך להפיץ דוקא את מעינות התורה, שמטהר בכל שהוא¹¹⁰ [למעלה מדרגות המים שלמטה ולתחתון].

105 לשון הכתוב - משלי טז, ה.

106 ראה באגה"ק הבעש"ט (כש"ט בתחלתו. ובכ"מ): בעת שיתפרסם למוךד ויתגלה בעולם ויפוצו מעינותיך חוצה.

107 ראה, קובץ כ"ח סיון - יובל שנים" ע' 38.

108 משנה וברייתא סוף קידושין.

109 אגרות יקודש אדמו"ר מהור"י צ"ח ע' תר"ו. לקו"ש ח"א ע' 124. ועוד.

110 מקואות פ"א מ"ז. רמב"ם הל' מקואות פ"ט ה"ח. תושו"ע יו"ד סרי"א ס"ב.

וע"ד הסיפור הידוע אודות חסיד שהלך ברחוב במדינה ההיא - מבלי להתחשב במדידות והגבלות, כהסדר דחסיד אמיתי - בזמן שזה ה"י קשור עם סכנה. ושוטר עצר אותו ושאל: "קטא אידיאָט" (מי הולך)? והוא השיב: "ביטול אידיאָט" (ביטול הולך)! הוא השיב מה שהי' מונח אצלו באמת - שכל מציאותו היא "ביטול", והמציאות ד"ביטול" הולכת!

ביחד עם זאת הוא השיב לו דוקא ברוסית - כיון שביטולו נמשך גם במצב ושפת המקום - בהטבע והמציאות דרוסי' - ע"ד "אזלת"¹¹¹ לקרתא הלך בנימוסא¹¹⁴, כך שטבע ולשון המקום עצמו אומר ומרגיש ש"ביטול אידיאָט".

יב. אמנם עדיין נשאלת השאלה - כפי שכמה שואלים: אפילו כאשר אני

111 ריש מס' מקואות. רמב"ם שם רפ"ט.

112 ראה סה"ש תנשא ח"א ע' 144.

113 שמו"ר שבהערה 53.

114 ולהעיר שזהו הטעם שמשה לא אכל ולא שתה ארבעים יום (שמו"ר שם. ב"ר פמ"ח, יד. וראה גם ב"מ פו, ב) [ולהעיר שג' תמוז הוא בתוך ארבעים ימים הראשונים], וכמבואר במ"א (לקו"ש תשא תש"ג) שיש בזה ג' אפשרויות ודרגות: (א) שטבע משה לא נשתנה (ולכן נצטער משה על זה שלא אכל ולא שתה. ראה הנסמן בהערה 53). (ב) שטבע שלו נשתנה (לפי שעה) ע"י נס של הקב"ה, נס שנמשך במשך כל הארבעים יום, (ג) הנס ה"י רק פעם א' בתחלה, כי זה פעל שינוי בטבע שלו, שהטבע שלו עצמו נעשה כמו מלאך, שאינו זקוק לאכילה ושתייה.

שבט לוי בלבד אלא כל איש ואיש אשר נדבה רוחו כו' הרי זה נתקדש קדש קדשים] – מובן, שאצל כאו"א מישראל צריך להיות גם מעין הענין ד, פרח מטה אהרן, "ויצא פרח ויצץ ציץ ויגמול שקדים".

י. הלימוד מזה בכללות עבודת השם: אע"פ שעבודת היהודי צריכה להיות מתוך קבלת עול – שלמעלה מטעם ודעת, ובאופן של זריות שלמעלה ממדידה והגבלה, "בכל מאדך"⁹⁷, ודוקא זה מגיע ל, "מאד" שלמעלה⁹⁸ – והי מקום לסברא שבו מתבטאת שלימות העבודה, ובלשון הידוע⁹⁹: אילו נצטוונו לחטוב עצים –

ישנה ההוראה מ, "פרח מטה אהרן", שלאחרי היסוד דקבלת עול, יכולה וצריכה אח"כ הנקודה שלמעלה ממדידה והגבלה, "להתפשט" בכל כחותיו הפנימיים, עד בכל מציאותו וטבעו, עד שזה יתן פירות – "ויצא פרח ויצץ ציץ ויגמול שקדים", ובאופן כזה – שטבעו ומציאותו עצמם נעשים באופן של זריות (טבע מהיר) ושלמעלה ממדידה והגבלה, שכל מה שעושה בכחותיו הטבעיים הוא בזריות הכי גדולה, זריות דקדושה.

עד"ז ישנו גם הלימוד בעבודה בעניני רשות של יהודי, ובפרט בנוגע לפרנסתו הגשמית: לכל לראש לומדים מ, "פרח מטה אהרן" (שנשאר "למשמרת") – ע"ד הלימוד מ, "צנצנת המן" שגם היא נשארה "למשמרת לדורותיכם"¹⁰⁰ – שכאשר בני"י טענו לירמיהו (שתבע מהם "למה

97 ואתחננו ה.

98 תו"א מקץ לט, ד. ובכ"מ.

99 לקו"ת שלח מ, א.

100 בשלח טז, לג.

ז. ועד"ז אולי י"ל גם ההסברה בנס הגאולה דג' תמוז (בשנת תרפ"ז):

ביחד עם זה שהנס דג' תמוז הי' נס שלמעלה מהטבע, היתה לו השפעה בהטבע גופא, שהוא "הסכים" להנס [ובפרט שמלכתחילה הי' זה נס המלושב בטבע, ובמיוחד בערך להנס ד, "פרח מטה אהרן" ו, "שמש בגבעון דום"], כידוע שאותם אנשים שאסרו את בעל המאסר והגאולה, הם גופא (בעודם בתקפם) נאלצו לשחררו, עד שהיו צריכים לסייע בשחרור והגאולה⁷⁸.

ויש לומר, שלכן לא בא הנס בבת אחת (בגאולה שלימה), אלא שהתחלק לשלבים בדרך הטבע – בהתאם למצב הצד שכנגד (שהי' בתקפו), שהם מצד מצבם ("טבעם") יגיעו להכרה שצריכים לשחררו, החל מביטול הגזירה הדייפה החיים ר"ל להגלותו לעיר מקלטו בקאסטראמא, עד – ששחררו אותו לגמרי⁷⁹.

אבל גם אח"כ נשארה המדינה בתקפה, כולל – בשייכות להתנגדות לדת ישראל וכו', ולכן נמשכה שלימות הגאולה דבני"י (במדינה היא) משך זמן, עד שהם עצמם (במשך השנים) יגיעו סו"ס להכרה ויתחילו משם להרשות לבני"י להתנהג בחפשיות בכל עניני יהדות, וגם להתיר יציאת יהודים ממדינה היא (ואף לסייע להם בכך),

כולל גם – בימים אלו ממש –

78 ראה גם לקו"ש ח"ח שם. ח"י"ח ע' 237 ואילך. חכ"ח ע' 256.

79 ובוה גופא – נתעכב נתינת תעודת השחרור בפועל עד י"ג תמוז (כנ"ל הערה 9), שבו ניכר ומודגש שהפעולה רשמית החופש נעשית ע"פ חוק המדינה, כיון שנתעכב החופש עד ל"ג תמוז, שבו הי' המשרד הממשלתי פתוח באופן רשמי ע"פ חוק המדינה (ראה ס' השיחות תשמ"ט ח"ב ע' 568 ואילך).

בגבעון דום⁷², אבל זה עצמו לא פעל את הנצחון. לאחרי שהאיר אור היום הטבעי (דאור השמש)⁷³, היו צריכים יהושע ובני"י לרדוף ולהלחם עם האויבים בדרך הטבע. ועפ"ז אולי יותר מסתבר לומר, שהנס עצמו (ד, "שמש בגבעון דום") הי' באופן שקשור עם טבע מהלך השמש (אופן השני הנ"ל ס"ב) – וזה עצר לא רק את השמש והירה, אלא את כל הכוכבים ומזלות, ומהלך גלגל היומי בכלל, וכל הגלגלים הקשורים עם מהלך השמש.

[ויומתק ע"פ הביאור בחסידות⁷⁴ באמירת יהושע, "שמש בגבעון דום וירח בעמק אילון", שע"י עצירת מהלך השמש והלבנה (ההשתחווה והביטול שלהם)⁷⁵, שזהו ע"י פעולה על השמש, דום⁷⁶ מלומר שירה⁷⁷ – רצה יהושע לבטל את ההשפעה לאומות העולם (שעמם נלחמו אז בני"י) שעובדים את השמש והירח (וכוכבים ומזלות), ועי"ז – נפעל גם בנצחון המלחמה. ועפ"ז מסתבר יותר לומר שב, "שמש בגבעון דום" נעצר לא רק מהלך השמש והירה אלא גם מהלכם של עוד כוכבים ומזלות (בשאר הגלגלים)].

72 ועד"ז הנס ש, וה' השליך עליהם אבנים גדולות מן השמים גו", אף שע"ז, "ימותו רבים גו' מאשר הרגו בני ישראל בהרב" (יהושע שם, יא).

73 וראה לקו"ש ח"ח ע' 120, שגם ע"י עצם הענין דביטול תנועת השמש נתקיימה הכוונה טבע השמש עצמו.

74 סידור שער המילה קמב, א ואילך. סהמ"צ להצ"צ מצות מילה (ה, א ואילך). אוה"ת שבועות ע' קט ואילך. נ"ך (כרך ב) ע' תשלח ואילך. וראה לקו"ש חכ"ח ע' 261 ואילך.

75 ראה ב"ב כה, א.

76 פרש"י עה"פ.

77 ד, כל זמן שהוא דום עומד ואינו מהלך, שבכל עת הילוכו הוא אומר שירה" (פרש"י שם). וראה גם יל"ש יהושע רמז כב. מדרש תהלים יט, ה.

אין אתם עוסקים בתורה": "נניח מלאכתנו ונעסוק בתורה מהיכן נתפרנס", הוציא ירמיהו את, "צנצנת המן" ואמר להם: "ראו בזה נתפרנסו אבותיכם, הרבה שלוחין יש לו למקום להכין מזון ליראיו"¹⁰¹. עד"ז ישנו הלימוד מ, "פרח מטה אהרן", ששקדים (מזון גשמי) גדלים באופן נסי, ובזריות, ועד"ז – בנוגע לפרנסת בני"י.

לאידך גיסא נאמר, "וברכך ה' אלקיך בכל אשר תעשה"¹⁰², שההמשכה דפרנסה גשמית נפעלת ע"י סדר טבעי דצמיחת שקדים (ויצא פרח ויצץ ציץ ויגמול שקדים), שבא ע"י משא ומתן באמונה¹⁰³ (חרישה וזריעה), בההגבלות דטבע העולם, תדור באמונה בה' – "שמאמין בחי העולמים וזורע"¹⁰⁴; וזה נעשה הכלי לקבל את ברכותיו של הקב"ה לפרנסה באופן נסי, אבל נס כזה שמתלבש בטבע העולם, שרואים שטבע העולם ואוה"ע עצמם מסייעים בהשפעת פרנסה לבני"י.

וכפי שרואים זאת במיוחד בדורות האחרונים, שהקב"ה ברך את בני"י שיקבלו את פרנסתם ביגיעה פחותה יותר, מתוך מנוחת הנפש ומנוחת הגוף (יותר מכפי שהי' בדורות לפני זה), עי"ז שהעולם עצמו מסייע לזה.

יא. מזה ישנו גם לימוד מיוחד בהעבודה דהפצת המעיינות חוצה, שנתרחבה עד באופן שלא בערך ע"י

101 פרש"י עה"פ.

102 פ' ראה טו, יח. ספרי עה"פ. וראה לקו"ש ח"י"ח ע' 294. וש"נ. וראה מאמרי אדה"ז תקס"ה ח"ב ע' תרמה.

103 ועד שבשעה שמכניסין אדם לדין אומרים לו נשאת ונתת באמונה, עוד קודם ששואלים לו עסקת בתורה (שבת לא, סע"א).

104 תורה אמונת – שבת שם (בשם

הירושלמי).

השקוט והרצון דכו"כ במדינה היא להחזיר את שם העיר „לענינגראד“ (שבה היא המאסר והישיבה בבית האסורים) – השם שנתנו לה (על שם מנהיגם) – בחזרה לשם „פעטערבורג“ (שם העיר בזמן המאסר והגאולה דאדמו"ר הזקן⁸⁰) – השם שהצאר קרא לה בזמן בניית העיר (שמייצג את ההיפך הגמור מהקומוניסטים). והגם שאף תחת שלטון הצאר היו מניעות ועיכובים ליהדות – אין זה מגיע למה שנעשה ע"י אלו שאסרו את בעל המאסר והגאולה; ויש לומר, שבהשקוט והרצון להחזיר את שם העיר מ„לענינגראד“ ל„פעטערבורג“ – רואים בגלוי יותר את הפעולה הנמשכת מהגאולה ביי"ב-י"ג תמוז, הגאולה הכללית דכל בני"מ ממנגדיהם בכלל, ובפרט במדינה ההיא.

ח. ואולי יש לקשר זה גם עם חודש הגאולה (חודש תמוז) – חודש הרביעי, שבאי"ג לאחר – ובכחו של – חודש השלישי (ירחאי"ג תליתאי)⁸³, בדוגמת אות

80 ועד שעל שם עיר זה (פעטערבורג) נקראת גם הגאולה שלו, ופעולת הגאולה – שעיקר הענין בהפצת המעינות חוצה התחילה „נאך פעטערבורג“ (כן הוא הלשון בס' השיחות תורת שלום ס"ע 112).

– ולהעיר שגם גאולת אדה"ז היתה קשורה בדרכי הטבע (של אוה"ע) – ראה אגרות קודש אדה"ז סל"ח. וש"נ וראה ס' השיחות תשמ"ט שם. לקו"ש חכ"ה ע' 186 ואילך. וכמודגש גם בסיפור הידוע בנוגע לקידוש הלבנה שלו על הספינה בזמן היותו במאסר (לקו"ד ח"ד תשנב, ב. וראה גם לקו"ש ח"ה ע' 80. ס' השיחות תש"ג ח"א ס"ע 201 ואילך. שיחת ש"פ ויק"פ שנה זו).

81 ראה בארוכה סה"ש תשמ"ז ח"ב – שיחת ש"פ קרח ס"ב ואילך. סה"ש תשמ"ח ח"ב ע' 494. 82 סה"ש תשמ"ט ח"ב ע' 549.

83 שבת פה, א.

84 ולהעיר שהתחלת המאסר היתה בט"ו סיון, קיימא סיהרא באשלמותא (וח"א קנ, רע"א. ח"ב פה, א. שמו"ר פט"ו, כו. ועוד) דירחא תליתאי.

ויהפוך את טבע העולם (שני הקוים דאורך ורוחב). עד שזה מגיע גם למצב ד„רש“, עניות דלעו"ז (ענין המאסר ע"י המנגדים לקדושה), ומהפך גם את זהו"ה. ואדרבה: דוקא ע"י הירידה למטה במצב של צרה – מתגלה איך ש„עמו אנכי בצרה“⁸³, שקאי על עצמותו ית', שלמעלה מכל הגדרים דסדר השתלשלות עליון ותחתון, ולכן – אע"פ שהקב"ה הוא עליון שאין למעלה ממנו, וצרה היא בעולם תחתון שאין למטה ממנו – הרי „עמו אנכי בצרה“ (היפך השתלשלות, דעליון ותחתון), וגם במצב זה – בחי' אחוריים – מתגלה הי"ד (נקודת היהדות), עד שנמשך ומקשר גם את העליון והתחתון דסדר השתלשלות.

ט. מהאמור לעיל ישנם כמה לימודים, הן בכללות עבודת האדם, הן בנוגע לעצמו והן בנוגע לעבודתו בעולם, והן בעניני תומ"צ והן בעניני רשות (באופן פרנסת האדם), וגם ובמיוחד – בקשר עם הגאולה דג' תמוז – בנוגע לעבודה הדרבצת התורה והיהדות והפצת המעינות חוצה.

ובפרט שישנו הציווי שצריכים להניח את מטה אהרן „למשמרת לאות“ („שבחתי באהרן הכהן“), „משגגנו ארון נגנו עמו כו' מקלו של אהרן בשקדי“ ופרח"י – מובן א"כ שמוזה ישנה הוראה נצחית לדורות; וכיון שכאו"א מישראל הוא חלק מ„ממלכת כהנים“⁸⁴, כהנים גדולים⁸⁵ [וכפס"ד הרמב"ם⁸⁶, ש„לא

וזהו התוכן דחודש הדר, חודש הגאולה – גאולת ג' תמוז ויי"ב-י"ג תמוז – שהנס שלמעלה מטבע (ע"ד הנקודה) יומשך

92 ובפרט אחרי מאתיים (ר') שנה להולדת אדמו"ר הצמח צדק.

93 תהלים צא, טו.

94 יתרו יט, ו.

95 ראה בעה"ט עה"פ. וראה גם אגדת בראשית פע"ט (פ).

96 סוף הלי' שמיטה ויובל.

(הרמה), וע"ד המעלה ד„תפלה לעני“ שמגיעה ש„לפני הוי' ישפוך שיחו“⁸⁷, משא"כ אות ר' שאין לה נקודת הביטול – העניות היא בכך שאין לה שום שייכות לקדושה.

ועפ"ז ניתן להסביר גם את החילוק בין שני הקוים של הרי' ושל הדי': שני הקוים – ברוחב ובאורך – כוללים את כל הדרגות דסדר השתלשלות, שמתחלק בכללות לעליון ותחתון, רוחב ואורך: הקו למעלה (ברוחב) הוא שלימות בהרחבה, אבל בהדרגה העליונה עצמה (ע"ד איכות), והקו באורך מורה על ההמשכה מלמעלה למטה (לדרגות נחותות יותר).

שלימות העבודה מתבטאת בכך שיהיו שתי המעלות ביחד: נקודת הביטול וכפי שזה נמשך וחודר גם בסדר השתלשלות (שני הקוים); כאשר ישנם שני הענינים דעליון ותחתון, אבל חסרה נקודת הביטול (דהעצם) – הרי סו"ס חסר אז בתחבור דשני הקוים (עד שחסר גם בשלימות דשני הקוים עצמם), עד שהפירוד ביניהם יכול להביא למצב של „רש“, עניות היפך הקדושה (ע"ד כפי שהי' אצל קרח, אותיות „חק ר"ו“, כנ"ל ס"ה). אבל כאשר ישנו הביטול דנקודת היהדות (הנקודה מאחורי הדי') – שהיא מחוץ ולמעלה משני הקוים [יותר מהמעלה דקדו' זוית], וביחד עם זה שני הקוים (כבאות ד') – אז ישנה שלימות העבודה דשני הקוים, וגם שלימות התחבור ביניהם.

וזהו התוכן דחודש הדר, חודש הגאולה – גאולת ג' תמוז ויי"ב-י"ג תמוז – שהנס שלמעלה מטבע (ע"ד הנקודה) יומשך

91 תהלים קב, א. וראה כתר שם טוב סצ"ז. אור המאיר פ' וישלח. וראה סה"ש תנש"א ח"ב ע' 555 (לעיל ע' 167) ואילך.

ג' ודי' ר"ת „גמול דלים“⁸⁴, ההשפעה (גמול) דחודש הג', החודש דמתן-תורה, בחודש הדר, החודש דהמשך וסיום המאסר (ע"ד ענין „דלים“, באופן שזה בחי' דלים) מתהפך לחודש הגאולה⁸⁵.

ויש לומר שענין זה מרומז בצורת (האות) ד':

אע"פ⁸⁶ שאות ד' ואת ר' דומות בכך ששתיהן מורות על ענין העניות: דלי"ת מלשון דלות ור"ת דלים, ורי"ש מלשון רש („ולרש אין כל“⁸⁷), ושתיהן מורכבות משני קוים, אחד למעלה ברוחב ואחד באורך (מלמעלה למטה) – ישנו חילוק עיקרי ביניהם: אות ד' יש לה נקודה (י') מאחורי' (שמקשרת את שני הקוים), משא"כ אות ר'.

אחד הענינים בזה: הנקודה מורה על ענין הביטול, וזה קאי על נקודת היהדות שישנה בשלימות אצל כאו"א מישראל, אפילו כאשר הוא נמצא במצב ד„אחוריים“ (לא בפנים דקדושה), כמאחז"ל⁸⁸, „אע"פ שחטא ישראל הוא“, כיון שנקודת היהדות היא למעלה מכל העלמות והסתרים, ולמעלה מכל הדרגות בסדר השתלשלות – הנקודה דיתידה שמקשרת את היהודי עם היחיד שלמעלה⁸⁹.

ונקודה זו (ביטול) מאחורי הדר' מורה שהדלות והעניות של הדי' הוא הביטול דקדושה – שמקשר אותו עם הדרגות הכי נעלות, דלי"ת גם מלשון „דליתני“⁹⁰

84 שבת קד, א.

85 ראה לקו"ש ח"ה ע' 309 ואילך. וש"נ.

86 בהבא הלקו, ראה ספר הערכים-חב"ד מערכת אותיות – רי"ש ס"ב (ע' שם ואילך). וש"נ.

87 שמואל"ב יב, ג. וראה גם משלי י, טו, ל, ח.

88 סנהדרין מד, א.

89 ראה לקו"ת ראה כה, א. כו, א. ובכ"מ.

90 תהלים ל, ב.